ÇANAKKALE'YE YÜRÜYÜŞ

Atsız

Notlar ve İlavelerle Yayıma Hazırlayan
Ozan Karabulak

ÖTÜKEN

HÜSEYİN NİHÂL ATSIZ (12 Ocak 1905 – 11 Aralık 1975)

20. asırda Türk milliyetçiliğinin en önemli ismi ve Galip Erdem'in ifadesiyle *"Türk birliğinin dev inançlı bekleyicisi"* olan Atsız Bey, baba tarafından, deniz subayları yetiştirmiş bir aileden gelmiştir: Büyükbabası Hüseyin Ağa, Gümüşhane'nin Torul kazasının Midi köyünde yerleşik Çiftçioğulları ailesine mensuptu ve askerliğini deniz eri olarak yapmak için geldiği İstanbul'da teskere bırakarak çarkçı kolağalığına kadar yükselmişti. Onun oğlu ve Atsız Bey'in babası olan Mehmed Nâil Bey de güverte binbaşılığına kadar yükselmiş bir deniz subayıydı. Atsız, Mehmed Nâil Bey'in, Trabzonlu Kadıoğulları ailesine mensup Fatma Zehra Hanım'la 1903'te gerçekleşen evliliğinden dünyaya gelen üç çocuğun en büyüğü olarak İstanbul'da doğdu. İlkokula, Latin harfleriyle eğitim verilen Kadıköy'deki Fransız Mektebi'nde başladı. Bu okulun bir yangınla harap olmasından sonra bu defa yine Latin harfleriyle eğitim verilen Alman Mektebi'ne yazdırıldı. Trablusgarp Savaşı yıllarında, Malatya gambotuyla Süveyş'e sığınan babasının yanına gönderildi ve orada yine bir Fransız okulunda tahsilini sürdürdü. Mehmed Nâil Bey'in İstanbul'a dönmesiyle bu sefer Kasımpaşa'daki Cezayirli Hasan Paşa Okulu'na yazdırıldı. Arap harfleriyle eğitime burada başlayan Atsız Bey, ailesinin Kadıköy'e taşınmasıyla tekrar okul değiştirerek Osmanlı İttihad Mektebi'ne gitmeye başlamıştır. Birinci Dünya Savaşı'nın başlangıcında Kadıköy Sultanîsi'nin rüştiye kısmına devam eden Atsız, buradan İstanbul Sultanîsi'ne geçmiş, onuncu sınıftayken girdiği sınavda başarılı olarak Dârülfünûn'a kaydolmuş, ardından bir geçiş sınavıyla Tıbbiye'ye, orada girdiği başka bir sınavla da 1922'de Askerî Tıbbiye'ye girme hakkını kazanmıştır. Y. Hacaloğlu'ndan öğrendiğimize göre; 1921 – 1925 yıllarında haftalık bir mecmua ve bazı günlük gazetelerde "H. Nihâl" ve "Askerî Tıbbiye öğrencisi H. Nihâl" imzalarıyla yazılar yazan Atsız Bey'in, 1917'de İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin maddî desteğiyle çıkarılmaya başlanan, Malta'ya sürülene dek Ziya Gökalp'ın idare ettiği Yeni Mecmua'nın, Falih Rıfkı yönetiminde neşredilen sayılarından Kasım 1923 tarihlisinde, "Suallerimiz ve Cevaplar" sayfasında Hüseyin Nihâl imzasıyla bir mektubu çıkmıştır. Mektuptaki, *"Umumî bir kongre olmalıdır. Türk ocakları içinde en iyi içtima salonuna malik olanında toplanılmalıdır. Bu kongrede bilhassa Türk ocaklarının ilerideki mesaisi münakaşa*

edilmelidir. Türk ocakları hakkındaki esas fikirlerime gelince: Türk ocakları birleştirilmeli ve kendilerine bir merkez intihap etmelidir. Türk ocağı nizamnamesi bütün ocaklıların iştirakiyle değişmeli ve yeni bir nizamname yapılmalıdır. Türk ocakları mademki Türklüğün yükselmesine çalışıyorlar, o hâlde siyasetle de meşgul olmalıdır. Çünkü yükseltmek için ilim ve hars kâfi değildir... İtalya'da faşistlerin yaptığını bizde Türk Ocakları yapmalı, irtica ve komünizme karşı Türklüğü muhafaza etmelidir. Bugün hür yaşayan Türkler 10 milyonu geçmez. Hâlbuki, eğer son Rus istilası Türkistan ve Azerbaycan'ı büsbütün mahvetmediyse, 30 milyon Türk hür bir vatana malik değildir. Türk Ocakları bunu düşünmeli ve siyasî bir cemiyet hâline geçerek manen, bedenen, fikren, ilmen daha çok mesai sarf etmelidir." ifadelerinden, Türkçülük fikri gibi, temel antitezlerinin de erken dönemlerde tebellür ettiği anlaşılmaktadır. Hüseyin Nihâl, Mesud Süreyya adlı Arap asıllı bir mülazımın gereksiz yere istediği selamı vermediği için 4 Mart 1925'te Askerî Tıbbiye'den çıkarılmıştır. Bu yüzden de bazı mektuplarında kendisinden "yarı doktor" olarak bahsetmiştir.

Askerî Tıbbiye'den çıkarıldıktan sonra, Kabataş Lisesi'nde birkaç ay muallim muavinliği yapan Atsız Bey, daha sonra Denizyolları'nın bir vapurunda kâtip muavini olarak çalışmış, İstanbul – Mersin arasında birkaç seferde bulunmuştur. 1926'da Yüksek Muallim Mektebi'ne ve Dârülfünûn'un Edebiyat Şubesi'ne kaydolan Atsız, buradan Edirneli Nazmi'nin *Divan*'ının gramer ve sözlüğü üzerine hazırladığı bitirme teziyle 1930'da mezun olmuş, 25 Ocak 1931'de ise Fuad Köprülü'nün girişimiyle Türkiyat Enstitüsü'nde asistanlığa başlamıştır. Kısa bir süre sonra, 15 Mayıs 1931'de, ilk dergisi olan *Atsız Mecmua*'yı neşretmeye başlamış; dergide, kimi o sırada şöhretli, kimi ileride kendi sahalarında temayüz edecek isimlerle, daha ziyade kültürel ve ılımlı bir Türkçülüğün ilmî çerçevede işlendiği köycü bir bakış açısı egemen olmuştur. Bu sıralarda, Ahmed Caferoğlu vasıtasıyla, ilk olarak, 1924 – 1926 yılları arasında on iki cilt hâlinde neşrettiği *Türk Tarihi* adlı eserle yakınlık duyduğu, yurtdışındaki Dr. Rıza Nur'la yazışmaya başlamış; bu ilişki, Rıza Nur'un Türkiye'ye döndüğü 1938 Aralık'ından ölümüne dek (1942) sürmüş ve bu arada Atsız, 1940 yılında Rıza Nur tarafından resmen evlat edinilmiştir. Ayrıca Atsız, Rıza Nur'un, o tarihte yayınlanmamış; fakat büyük olasılıkla kendisinin gördüğü, *Ziya Paşa'nın İkinci Zafernamesi* adlı Atatürk hicviyesinden etkilenerek 1941'de, Atatürk ve çevresin-

dekileri amagram isimlerle hicvettiği *Dalkavuklar Gecesi* adlı kısa rical taşlamasını yayınlamıştır.

Atsız, Temmuz 1932'de toplanan ve davetli listesinde adı olduğu hâlde katılmadığı Birinci Türk Tarih Kongresi'nde savunulan resmî tarih tezine karşı ilmî çekincelerini belirttiği için bilhassa Dr. Reşit Galip'in hücumuna uğrayan hocası Zeki Velidi Togan'ın lehine, aralarında Pertev Naili Boratav'ın da bulunduğu diğer yedi arkadaşıyla birlikte, Galip'e bir protesto telgrafı çekmiş ve muhalif olarak mimlenmesine yol açan bu tavrı, Reşit Galip'in Maarif Vekili olduğu sırada, *Atsız Mecmua*'nın 25 Eylül 1932 tarihli son (17) sayısında yayınladığı, Dârülfünûn hocalarının yetersizlikleri, cahillikleri ve esersizliklerini sert bir dille eleştirdiği bir yazısının da tuz biber olmasıyla, 13 Mart 1933'te Dârülfünûn'dan atılmasına yol açmıştır. Birkaç hafta sonra Orhan Şaik'le birlikte Malatya Ortaokulu'na Türkçe öğretmeni olarak atanmış, orada yaklaşık dört ay bulunduktan sonra edebiyat öğretmeni vazifesiyle Edirne Lisesi'ne tayin edilmiştir.

Edirne'de görevli olduğu yılların bir hatırası; bir yaz tatilinde, arkadaşlarıyla, asıl amaçları İstanbul'dan yürümek olduğu hâlde, yeterli vakitleri bulunmadığından, Sirkeci'den kalkan Selamet vapuruna binip Çanakkale'ye ve oradan motorla Kilitbahir'e çıkıp yaya olarak bütün savaş alanlarını dolaştıkları bir Çanakkale haccıdır. Bu geziye dair anlatısını, 1933'te *Çanakkale'ye Yürüyüş* adıyla bastırmıştır. Edirne'de, Türkçülük yolundaki ikinci yayın çabası olarak, 5 Kasım 1933 tarihinden itibaren 16 Temmuz 1934'e kadar dokuz sayı yayınlanacak ve yine Türk tarih tezine dönük sert polemiklere giriştiği için, Vekâlet emrine alınarak öğretmenlikten uzaklaştırılmasına yol açacak ve bir süre sonra da kapatılacak *Orhun* dergisini çıkarttı. Aynı zamanda bu dergide, 1935 yılında yayınlayacağı, *Türk Tarihi Üzerinde Toplamalar* adlı eserini tefrika etmeye başladı. Böylece, kendi tarih tezini, daha önce Rıza Nur ve Mükrimin Halil tarafından kısmen ortaya konulmuş olan bütüncül bir bakış açısıyla sistemleştirmeye başladı. Ona göre Türk tarihi, resmî tezin hilafına, pek çok hanedan eliyle kurulmuş devletlerden değil, Doğu ve Batı Türkeli'nde egemen pek çok hanedan tarafından yönetilmiş iki devletten müteşekkildi ve hanedanları değil, devleti esas alarak anlatılmalıydı. Atsız'ın, Edirne'de bulunduğu yıllarda, Yahudiler aleyhindeki yazılarıyla, kimileri tarafından bir pogrom olarak kabul edilen, bölgedeki Yahudi cemaatine yönelik, 1934 Trakya Olayları'nın gerçekleşmesinde payı olduğu da dillendirilmiştir.

Daha sonra çeşitli okullarda fasılalarla öğretmenlik yapan Atsız, 1939'da Tahsin Demiray'ın *Ateş - Çocuklar İçin* dergisinde, pek çok nesli etkileyecek ve Türkçülük yoluna girmelerini sağlayacak olan, Birinci Göktürk Kağanlığı'nın çöküşünü ve Türkler'in Kür Şad liderliğinde bağımsızlık için isyan edişini destansı bir dille anlatacağı *Bozkurtların Ölümü* adlı romanını tefrika etmeye başladı; fakat yayın yarım kaldı. Tamamlanması ve kitap olarak neşri, 1946 yılında gerçekleşecekti. Çok ilgi gören romanın, 1949'da *Bozkurtlar Diriliyor* adıyla devamı neşredilecek, burada da İkinci Göktürk Kağanlığı'nın elli yıllık aradan sonra Kutluk Şad tarafından diriltilmesi anlatılacaktı. Ayrıca 1940 yılı içinde, *900'üncü Yıldönümü* (1040 – 1940) adlı risalesi ile Sabahattin Ali'nin İçimizdeki Şeytan romanına karşı yazdığı *İçimizdeki Şeytanlar* adlı risalesi ve *Türk Edebiyatı Tarihi* adlı küçük hacimli eserlerini yayınlamıştır.

Atsız, Boğaziçi Lisesi'nde Türkçe öğretmeniyken, daha önce Edirne'de çıkardığı *Orhun*'u, kaldığı yerden, yani onuncu sayıdan itibaren tekrar neşretmeye başlamış, bu dergi de 1 Ekim 1943 ila 1 Nisan 1944 arasında yedi sayı yayınlanabilmiştir. Mart – Nisan 1944'te Millî Eğitim'deki komünist faaliyetleri ifşa edip sorumluları istifaya çağırdığı ve Başbakan Şükrü Saraçoğlu'na hitaben kaleme aldığı meşhur açık mektupları sonrasında derginin yayını durdurulmuş; öğretmenliğine son verilmesi dışında, itham ettiği Sabahattin Ali'nin kendisine açtığı dava, 3 Mayıs 1944'te Ankara'da milliyetçi gençliğin sonradan Türkçüler Günü olarak anılacak nümayişlerini ve adlî tarihimize Irkçılık – Turancılık Davası adıyla geçecek yargılamaları doğurmuştur. İsmet İnönü'nün, ölmüş Rıza Nur'a hakaret ederek başladığı ve bu davanın bütün sanıklarını vatana ihanetle suçladığı 19 Mayıs 1944 nutkuyla mahkemeden önce mahkûm edilen ve pek çok işkenceden geçirilen Türkçüler, ancak Askerî Yargıtay'ın mahkeme kararını esastan bozmasıyla, Ekim 1945'te tahliye edilmişlerdir. Bu davadan sonra uzun müddet işsiz kalan ve Türkiye Yayınevi'nde çalışan Atsız, bu dönemde, muahhar baskılarda genişleyecek olan şiirlerini *Yolların Sonu* (1946) adlı kitapta toplamış; *Osmanlı Tarihleri I* adlı derlemenin içinde, Ahmedî'nin, "Dâstan ve Tevârih-i Mülük-i Âl-i Osman", Şükrullah'ın "Behçetü't-tevârih" ve Âşıkpaşaoğlu'nun "Tevârih-i Âl-i Osman" adlı Osmanlı tarih yazıcılığının erken metinlerini neşretmiştir.

Atsız, Dârülfünûn'daki sınıf arkadaşlarından Tahsin Banguoğlu'nun Millî Eğitim Bakanı olmasıyla 1949 Temmuz'unda Süleymaniye Kütüphanesi'ne uzman olarak atanmış ve bir yılı biraz aşkın zaman sonra Haydarpaşa Lisesi Edebiyat öğretmenliğine tayin edilmiş; fakat bir Türkçüler Günü ihtifali dolayısıyla 4 Mayıs 1952'de Ankara'da verdiği "Devletimizin Kuruluşu" başlıklı konferansta, millî tarihe ilişkin kanaatlerini Türkçü bir bakışla anlatmasından rahatsız olan basının tezviratıyla öğretmenlikten "muvakkaten" alınıp tekrar Süleymaniye Kütüphanesi'nde görevlendirilmiş, bu "muvakkat" vazifesi emekli olacağı 1969 yılına kadar on yedi sene sürmüştür. Atsız, Süleymaniye Kütüphanesi'nde görevli olduğu yıllarda, çeşitli makalelerinden derleyerek *Türk Ülküsü* (1956) adlı kitabını yayınlamış, 1958'te önce *Akşam* gazetesinde tefrika edilip aynı yıl kitaplaştırılan ve Fetret dönemimize dair acıklı bir şehzade öyküsü olan *Deli Kurt* romanını neşretmiş, Ö.F. Akün'ün verdiği bilgiye göre, 1936'da bir sahafta görüp istinsah ettiği ve daha sonra aslı Berlin'e götürülerek İkinci Dünya Savaşı'nın dağdağası içinde kaybolan, Bayburtlu Osman'ın *Tevârih-i Cedîd-i Mirât-ı Cihân* (1961) adlı eserini, ayrıca Birgili Mehmed (1966), Mustafa Âlî (1967) ve Ebussuud Efendi'nin (1968) bibliyografyalarını hazırlamıştır.

Atsız'ın çıkardığı son Türkçü dergi, 1964 – 1975 yılları arasında 143 sayı yayınlanan *Ötüken* dergisidir. 1972'de, son romanı olan ve daha önce ismini müstear olarak kullandığı; hayatı, kendi hayatıyla büyük oranda örtüşen Selim Pusat adlı askerlikten atılma bir monarşist subayın etrafında gelişen sembolik ve tenasühî bir öyküyü anlattığı *Ruh Adam*'ı yayınlar.

Atsız, Türkçülük tarihinin en önemli figürüdür. Bu sebeple Altan Deliorman Bey, kendisi hakkında kaleme aldığı kitabında, cenazesinden bahsederken haklı olarak *"musalla taşında yatanın Atsız değil, Türk milliyetçiliğinin bir devri"* olduğunu ifade etmiştir. Büyük Türkçünün ebediyete intikalinin üzerinden çok yıl geçmiş olmasına rağmen yarattığı romantizmin ve edebî kuvvetinin her yeni kuşağı etkilemeyi sürdürdüğünü rahatlıkla söyleyebiliriz. Bunda, şüphesiz bir ömür boyu sarsılmaz bir inançla ve yüksek bir ahlakî salabetle savunduğu fikirlerden inhiraf etmemiş olmasının; kendisini hiçe sayarak milletinin geçmişinde, hâlinde ve geleceğinde fenafillah derecesinde benliğini eriterek varlığını gerçek anlamda O'na adamış olmasının payı büyüktür.

İÇİNDEKİLER

İlham Veren Bir Yürüyüşe Takdim 13

ÇANAKKALE'YE YÜRÜYÜŞ

Çanakkale'ye Yürüyüş 17
Çanakkale Savaşı 60

EKLER

"Yaşıyan Ölüler" Bu Kadar Çabuk mu Unutulacaktı? 85
Çanakkale 89
Tenkit: Çanakkale'ye Yürüyüş 93
Millî Türk Talebe Birliği'nin Çanakkale Seyahati 97
66 Bin Türk Şehidinin Taşsız Yattığı Diyar ve Yine Aynı Sözler: Unutmadık Aziz Şehit Sen Kalbimizde Yaşıyorsun 107
[Abide Yapılması Çalışmalarına Dair] 113
Kadeş Rezaleti 122

İLHAM VEREN BİR YÜRÜYÜŞE TAKDİM

BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI, eskilerin deyimiyle "Büyük Harp", sonuçları itibarıyla birçok yıkımı da beraberinde getirmiş, milyonlarca insanın ölümüne sebep olmuş ve neticesinde dünya haritası yeniden belirlenmişti.

Türkün olmadığı yerde tarihten söz etmek, tarih yazmak da mümkün değildir.

İşte biz Türklerin, tarih sahnesine çıktığımız günden beri savaşlar; kaderimizin değişmez bir parçası, Anadolu'ya geldiğimiz andan itibaren de neredeyse alın yazımız oldu.

Şehitlerimizin bu topraklara akıttığı kan, anaların, eşlerin gözyaşı, yetimlerin baba hasreti; bu toprakları bize "vatan" kıldı.

Şehitlerimizin kanlarıyla sulanmış bu topraklarda filizlenen nesil, kuşaktan kuşağa anlatılan o kahramanların destansı hikâyelerini dinleyerek büyüdü.

Geride bıraktığımız yüzyılın en muhteşem destanı da işte yine bu topraklarda yaşandı.

Son Haçlı ordusu, İslam'ın kalesi olan İstanbul'a, Türkün kalbine hançerini saplamak, onu tarih sahnesinden ilelebet silmek, yok etmek için geldi.

"Hasta adam" olarak gördükleri Türkün karşısına Çanakkale'de çıkmanın bedelini, çeyrek milyon kayıp vererek ödediler. Bu şanlı direnişin bize de bedeli "bir darülfünun kaybetmek" oldu.

O topraklarda yatan şüheda, başka toprakların insanları gibi muamele gördü. Hamasi nutuklarla, sembolik şehitliklerde anıldı. Truva atı kadar değer görmedi.

Dokuz ay süren bu şanlı direniş ve o topraklarda yatan ve bedel ödemiş Türk evlatlarının bizden bir tek isteği vardı: unutulmamak!

Şehit Teğmen İbrahim Naci'den sonra defterine yazmaya devam eden ve on gün sonra kendisi de şehit olan Yüzbaşı Bedri'nin (71.Alay 3. Tabur. Şehadet tarihi: 2 Temmuz 1915) kaydettikleri, o dönemin genç subaylarının haletiruhiyesini yansıtması açısından oldukça dikkat çekicidir. Şehit Yüzbaşı Bedri, kaleme aldığı aşağıdaki satırlarda o günün ve istikbalin gençliğine şöyle sesleniyordu:

> *"Türk gençliğinin akıttığı, sel gibi döktüğü kanı, şüphesiz vatanın kuru topraklarını sulayacak ve büyük bir feyz ve bereketle bu muazzez vücutların yerine daha faydalı, daha intikam alıcı, daha gayretli, daha bilgili... hasılı Türklüğü, Türk vatanını, Turan'ı, eski haşmet ve azametinden daha yüksek ikballere, şevketlere çıkaracak filizler fışkıracak.*
>
> *Naci!.. Sen ve emsalin ölmediniz, bir iki kazma darbesiyle oyulmuş bir çukura gömülmediniz; siz büyük Türklüğün, Müslümanlığın sinesinde hürmet ve saygıyla yaşayacaksınız!"*

Bu günlük, yazıldıktan tam 97 sene sonra bulundu ve yayımlandı. O güne kadar bu iki kahramandan ve yazdıklarından bihaberdik. Her iki şehidimizin bizden ne beklediklerini, ancak okuduğumuzda anlayabildik: unutulmamak!

Hâlbuki Çanakkale Muharebeleri'nden tam 18 sene sonra Hüseyin Nihal Atsız, sanki bu günlüğü okumuş ve şehitlerimizin bizden beklentilerini biliyormuşçasına o topraklara bir seyahat yaptı.

Bu seyahati, o dönemin şartlarında ancak ahde vefa sahibi, yüreğinde Türk sevdası taşıyan biri gerçekleştirebilirdi. O kişi de sekiz arkadaşıyla birlikte Atsız Hoca'ydı.

O dönem, Lozan'da belirlenen anlaşma gereği İngiliz, Fransız ve Anzak askerlerinin kemikleri toplanmış ve toplu mezarlıklar oluşturularak gömülmüştü. Görkemli abidelerinin inşaatları tamamlanmış, kendi ölülerine saygılarını göstermişlerdi. Muharebeler esnasında şehit düşen Türk asker ve subaylarının, gelişigüzel açılan çukurlara gömülen mübarek bedenlerine ait kemikler, yağan yağmur ve toprağın kayması neticesinde toprak üstüne çıkmış ve araziye dağılmıştı. Muharebe alanında savaşın enkazı da olduğu gibi duruyordu. Daha sonraki yıllarda hepsi hurdacılara satıldı. Sanki unutturulmak, o destansı mücadelenin izleri silinmek istenircesine 80'li yıllara kadar kamyonlarla taşındı.

O günlerde, devletin dahi önemsemediği o toprakları, kamuoyuna duyuran Atsız Hoca; dünün destanını yazanlarla, yarının planlayıcısı bizlere köprü olmuştur.

Muharebeler esnasında boşaltılmış olan köylere, savaştan sonra, Balkanlar'dan gelen aileler yerleştirildi. O insanların bakış açısı ve sosyal yapısı başta olmak üzere, muharebe izlerini de yine bu seyahat notlarından öğrenebiliyoruz.

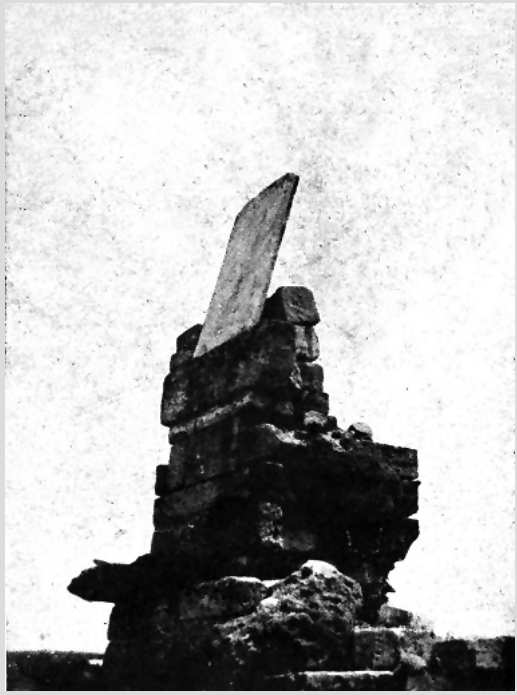
Bu anlamlı ve Çanakkale anmalarının öncüsü olan seyahati, yıllar evvel okumuştum. Bir vesile ile o topraklara gidişim, muharebe alanını Atsız Hoca'nın yazdıklarını düşünerek gezmem; koleksiyonumun oluşmasındaki en büyük sebeplerden de biridir.

Şehit ve gazilerimizin makamları kutlu olsun.

Türk fikir hayatı ve edebiyatının en mühim simalarından biri olan Hüseyin Nihal Atsız'ın mekânı cennet olsun.

Aldığımız her nefesin; bu topraklar için bedel ödemiş şehit ve gazilerimiz sayesinde olduğu şuuru ile bir ömür süreceğimize, bizden doğan neslin de aynı ruh ile yetişmesine ömrümüz yettiğince gayret edeceğimize söz vermeliyiz. Ben bu ruhla, bu sözü veriyorum.

Seyit Ahmet Sılay
Çanakkale Muharebeleri Obje ve Belge Koleksiyoneri

Çanakkale'de düşmana 11.000 mermi atmış olan bir
Türk bataryasının yıkılmak üzere olan abidesi

ÇANAKKALE'YE YÜRÜYÜŞ

TÜRK TARİHİNİ dolduran büyük zaferler arasında, Dumlupınar da dahil olduğu halde, hiçbirisi Çanakkale Zaferi kadar kati neticeli olmamıştır. Çanakkale müdafaası, Sakarya müdafaasının ve Dumlupınar taarruzunun anasıdır. Çanakkale müdafaası olmasaydı Cihan Savaşı iki yılda bitecek ve Türkiye ortadan kalkacaktı. Türkiye ortadan kalktıktan sonra da artık bir Sakarya, bir Dumlupınar olmayacaktı.

Çanakkale müdafaası manevî-ahlâkî bakımdan da büyük bir eserdir. Bu müdafaa madde bolluğunun, vesait zenginliğinin savaşta "her şey" demek olmadığını ispat etmiş ve yine Türk milletinin bütün cihanda baş dövüşçü ve birinci asker olduğunu bir yol daha ortaya koymuştur.

Düşmanlarımızın en yaygaracısı olan Fransızların bile itiraf ettikleri bu Türk kahramanlığı ve bu kahramanlığın doğurduğu Çanakkale destanı acaba unutuluyor mu? Hayır, bu destan unutulamaz. Fakat öyleyse niçin bunu milletçe kutlamak hâlâ aklımıza gelmiyor?

Sporcularımızın seyahatleriyle bütün matbuat ve memleket daima ve her zaman alakadar oluyor. Moruk bir gazetecinin millî bir süs vererek kendi keyfi için seçtirdiği Türk güzelini teşyi için gençlik işini gücünü bırakıp istasyona koşuyor. Fakat iş, bizi bugün yaşatan ölülere ihtiram bahsine gelince, kimsede bir hareket görülmüyor. En fazla yapılan şey Gülcemal'e binip cazbant dinleyerek ve rakı içerek Seddülbahir'e veya Arıburnu'na gitmek, uzaktan savaş

sahalarına bakmak ve vatanperverane nutuklar vermekten ibaret kalıyor.

Hâlbuki Çanakkale böyle mi ziyaret olunmalıydı? Dünyanın en uzak yerlerinden, Avustralya ve Yeni Zelant'tan kalkıp Gelibolu'ya ölülerini ziyarete gelen düşmanlarımızla, bir adımlık yola üşenen bizler arasında ne büyük ayrılık var. Ey Türk gençliği! Sen Arap Muhammed'in mezarını İngiliz altınları için Türk esirlerini boğazlayan kahpe Araplara bıraktıktan sonra senin Kâbe'n Çanakkale, Sakarya ve Dumlupınar değil midir? Sen Kâbe'ne rahat bir geminin içinde cazbant dinleyerek mi, yoksa yalçın yollarda, vaktiyle Çanakkale'de Türk vatanını korumaya koşanların çektiği sıkıntıyı çekerek, yayan mı gitmek istersin? Görüyorsun ki eller kendi şerefsizce yenilen ölülerine bile nasıl saygı gösteriyor, onların başına ne büyük taşlar dikiyor. Sana gelince: Senin ölüme göz kırpmadan bakan şerefli şehitlerinin hâlâ bir abidesi yok! Ey Türk gençliği! Çanakkale senin vatanındır! 18 yıl önce orada korkunç ve nispetsiz bir boğuşma oldu. Bir tarafta her türlü vesaitle pusatlanmış soğukkanlı İngilizler, cesur İrlandalılar, yaygaracı Fransızlar, çevik Avusturalyalılar, sporcu Yeni Zelantlılar, korkunç Senegalliler, vahşi Hintliler, insanla maymun arasında dehşetli bir mahluk olan Mâurîler,[1] Martinikliler,[2] diğer tarafta da sessiz ve gösterişsiz Türkler vardı. Bu korkunç buluşmayı harikulade kahramanlıklarıyla senin kanından olan Türkler kazandı. Fakat ne korkunç tecellidir ki, 18 yıl geçtikten sonra orada yenilen düşmanların abideleri yükseliyor... Senin vatanında düşman abideleri... Buna nasıl katlanıyorsun Türk genci? Diyelim ki paran olmadığı için

[1] [Maoriler. Yeni Zelanda yerlileri. Köşeli parantez içinde verilen açıklamalar yayıma hazırlayana ve editöre aittir. Editörün notları -en. ile ayrılmıştır. Atsız'a ait birkaç not, parantezsiz olarak yer almaktadır.].

[2] [Martinique. Karayipler'de Fransızlara ait bir ada].

onlara layık bir taş dikemedin! Fakat yılda bir defa oraya gidecek kadar kendinde kuvvet de bulamıyor musun?

Türk genci! Yurdunda mekteplerinin açılmasını, yolların yapılmasını, fabrika bacalarının tütmesini devletten bekleyebilirsin! Fakat büyük ölülerine hürmet merasimi yapmak icap etti mi devlet senin gerinde kalmalıdır. Her yıl muntazam bir kütle halinde İstanbul'dan kalkıp yaya olarak Çanakkale'ye gitsen, kanlı boğuşma sahalarını gezsen ve orada mertlik dersi alsan nasıl olur?[3]

Geçen yıl *Atsız Mecmua*'yı çıkarırken bizimkilerin yine Gülcemal vapuru[4] ile savaş yerlerine uzaktan bakıp hasretli

---

[3] [1962'deki meşhur "Kadeş olayı" vesilesiyle yazılan ve "EKLER" kısmında da yer alan bir yazıda Çanakkale şehitliklerini ziyaret geleneğinin 1933'te "o zaman tam gençlik çağında olan Atsız" tarafından başlatıldığı ve ziyarete katılanların "10 kişi kadar" (İsmi sayılanlar arasında Mehpare Taşduman ve Bedriye Atsız yoktur) olduğu yazılıdır. 9 gün süren ziyaretin 4 günü yolda, kalan 5 günü ise (Bu konuda 36. dipnota bkz. -en.) "Çanakkale'de savaş meydanlarını teker teker gezmek, nerede (küçük de olsa) bir Türk şehitleri mezarlığı varsa onu mutlaka bulup ziyaret etmek ve başlarında birer Fatiha okumakla" geçmiştir. "Gençlik arasında süratle yayıldı ve büyük heyecan uyandırdı" diye tarif edilen yürüyüşün bir amacının da beş gün yaya olarak gezerek "rahatlarına düşkün eski ziyaret heyetlerine karşı bir nevi protesto hareketi"nde bulunmak olduğu da belirtilmektedir. Bkz. "Kadeş Rezaleti," *Millî Yol*, I/10 (30 Mart 1962), s. 8-9].

[4] [İlk ismi "Germanic" olan ve 1874'te White Star Kumpanyası için Kuzey İrlanda'nın Belfast şehrinde inşa edilerek denize indirilen transatlantik. 1910'da Donanma Cemiyeti tarafından satın alındı. Çanakkale Muharebeleri'ne lojistik destek sağlamak amacıyla kullanılırken Marmara Denizi'nde bir İngiliz denizaltısının (E-14) torpiliyle yaralandı. İstanbul'da onarıldıktan sonra Karadeniz'de, donanmamıza yardımcı kuvvet olarak hizmet verdi. Gemi, 1920-1921 yıllarında hususî bir girişimci tarafından kiralanıp İstanbul – New York arasında dört sefer yapmış, daha sonra Türk – Yunan mübadelesinde pek çok mübadili taşımıştır. 1937'de hizmet dışı bırakıldı, 1950'de, sökülmek üzere Sicilya Adası'ndaki Messina'ya götürüldü. Bkz. Murat Koraltürk, "Üzerine Şiirler Yazılan Gemi Gülcemal Hayal Oldu Gitti", *Yeni Deniz Mecmuası*, 12 (Aralık 2018), s. 65 – 67. -en.].

ahlar çektiğini, İngilizlerin de karaya çıkarak kendi mezarlıklarını ziyaret ettiklerini üzüntüyle gazetelerde okumuş, yanımdakilere bu ziyaretlerin muhakkak karaya çıkarak yapılması icap ettiğini söylemiştim. Arkadaşım Tolunay yalnız karaya çıkmanın da yetişmeyeceğini, bu yürüyüşün yaya olarak İstanbul'dan oraya kadar yapılmasının gerektiğini ileri sürmüştü. Düşünmüştüm: Dün Türklüğü canevinden vurmak için Çanakkale Boğazı'na saldıran Batılılar yarın da aynı istekle oraya saldıramazlar mı? O halde Türk gençliği Çanakkale'ye cebrî askerî yürüyüş yapmaya alışsa, bu bir vatan müdafaası hazırlığı sayılamaz mı? Tolunay'ın düşüncesini beğendim. Başka işitenler de beğendi. Bunu yapılması kabil olduğu kadar yapmaya karar verdik.[5]

Biz Çanakkale yürüyüşünü bir askerlik dersi olarak, bir millî din bilerek, ölülerimize karşı kutlu bir borç tanıyarak yaptık. Sırtında 20 kiloluk yükü taşırken "cepheye cephane taşıyormuşum gibi geliyor" diyen Tolunay bence Türk kadınını temsil ediyordu. Böyle bir yürüyüşte bizimle gelen arkadaşları büyük bir titizlikle seçtik. Türk kanının yarattığı bir mucize olan Çanakkale'yi saygılamak gerekti mi, saygılamaya gelenler Türk kanı taşıyan insanlar olmalıydı. Çanakkale zaferini kanunların ve içtimaiyat ilminin

[5] [Bununla ilgili *Atsız Mecmua*'da bir not vardır: "Her yıl olduğu gibi bu yıl da bir heyet, Külcemal (sic) vapuru ile Çanakkale'ye gitti. Sahillerden bakarak güya şehitlikleri ziyaret etti. Hatta bu yıl, garip bir tesadüfle İngiliz donanmasına mensup askerler de karaya çıkarak kendi mezarlıklarını ve abidelerini ziyaret ederken bizimkiler yalnız denizden, o kahramanlık meydanına bakarak hasretli ahlar çekmekle iktifa ettiler. Edebiyat Fakültesi Tarih Zümresi talebesinden bir hanım, Çanakkale ziyaretinin gemi ile değil, İstanbul'dan yaya olarak yapılmasını ve bizzat harp sahasının ve şehitliklerinin gezilmesini teklif ederek ortaya yepyeni bir düşünce attı. Biz yapmak istediğimiz halde bu yıl, birçok engeller dolayısıyla, bu işi yapamadık." bkz. *Atsız Mecmua* [Hüseyin Nihâl Atsız], "Çanakkale Savaşı," *Atsız Mecmua*, II/17 (25 Eylül 1932), s. 151].